

Buletin de analiză al Centrului de Cercetări Financiar-Monetare

Nr.7/ martie 2015

Serie coordonată de:

Conf.univ.dr. Andreea Stoian
Departamentul de Finanțe și CEFIMO
ASE București

Elaborat de:

Elena Baroian
Codruța Boar
Ștefania Tatu
Iustina Tăbîrțoiu
Asistenți de cercetare CEFIMO

NOTĂ

Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea informațiilor
în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei

ISSN 2359 – 9014
ISSN-L 2359 – 9014

Centrul de Cercetări Financiar Monetare

Studiu privind nivelul și evoluția creditării în România în perioada 2007-2014

Elena Baroian
Codruța Boar

În prima parte a acestui buletin vom realiza o analiză a creditării din România pe un interval de 8 ani, începând din anul 2007 până la finalul anului 2014. Pentru început vom justifica importanța creditului în economie, urmând ca în partea a doua să prezentăm dinamica soldului creditului și a principalelor sale componente, iar în încheiere vom evidenția impactul măsurilor de politică monetară ale BNR asupra activității de creditare.

În lucrarea sa din 1968, Milton Friedman afirma că principalul rol al politicii monetare este să „prevină banii din a fi un factor perturbator în economie”. Astfel, autorul sugera de fapt ca autoritatea monetară să prevină variațiile mari ale unor factori precum cantitatea de bani din economie, cursul de schimb sau nivelul prețurilor. Aceste obiective au fost preluate în prezent de către toate băncile centrale, lor adăugându-li-se și altele precum scăderea șomajului sau stabilitatea piețelor financiare.

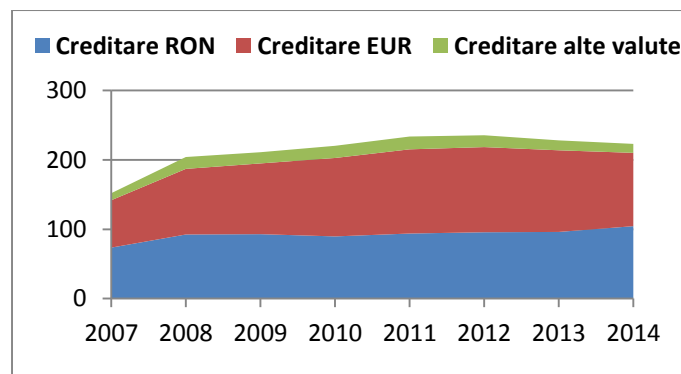
Întrebarea este: cum reușește o bancă centrală să îndeplinească aceste toate obiective? Răspunsul stă în mecanismele de transmitere ale politicii monetare, acele modalități prin care autoritatea monetară influențează activitatea economică. Printre aceste mecanisme (sau canale) regăsim: canalul cursului de schimb, cel al ratelor de dobândă, anticipațiilor privind inflația, canalul avuției și canalul creditului.

Mecanismul creditului funcționează astfel: dacă banca centrală decide să practice o politică expansionistă, aceasta va crește

resursele pe care băncile comerciale le au la dispoziție pentru a acorda credite. Astfel se stimulează consumul populației, dar și proiectele de investiții ce nu ar fi fost posibile doar prin autofinanțare. Canalul creditului este vital într-o economie mai ales deoarece încurajează dezvoltarea întreprinderilor mici care nu se pot finanța prin emisiunea de acțiuni sau de obligațiuni. De funcționarea acestuia depind cheltuielile firmelor, dar și deciziile legate de angajarea sau concedierea personalului.

În continuare, vom ilustra modificările structurale ce au apărut în volumul creditului din România în perioada 2007-2014.

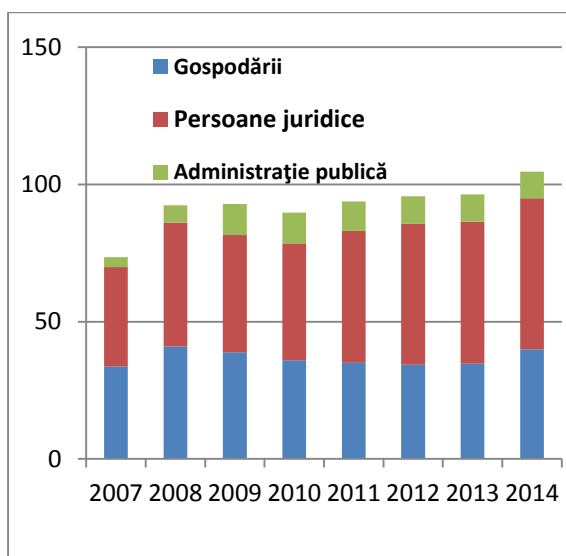
Grafic.1. – Volumul total al creditului în economie pe tipuri de monedă (mld RON)

Sursa: BNR

Pe parcursul anul 2007 volumul a crescut cu 34%, pentru ca în perioada 2008-2014 creșterea totală să fie de doar 9%. Valoarea maximă, 235 miliarde lei, a fost atinsă în 2012.

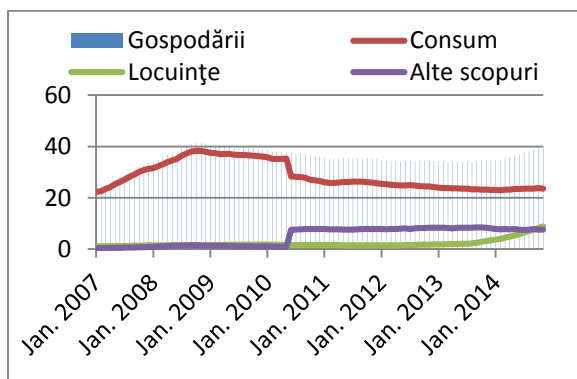
Grafic.2. – Evoluția volumului creditului acordat în lei (mld RON)

Sursa: BNR

În graficul de mai sus observăm că volumul creditului acordat în lei se află într-o creștere graduală din 2010 și a atins maximum în 2014 cu valoarea de 104 miliarde lei. Cele mai mari componente ale sale sunt reprezentate de creditele acordate gospodăriilor și cele pentru persoanele juridice, ambele cu ponderi de aproximativ 40%. Observăm creșterea creditului acordat administrației publice de la 2,6 miliarde RON la începutul lui 2007 până la 9,7 mld la finalul anului 2014. Acest lucru reflectă politica de creditare a băncilor, care în perioada crizei au optat către plasarea resurselor la clienți cu risc de neplată minim.

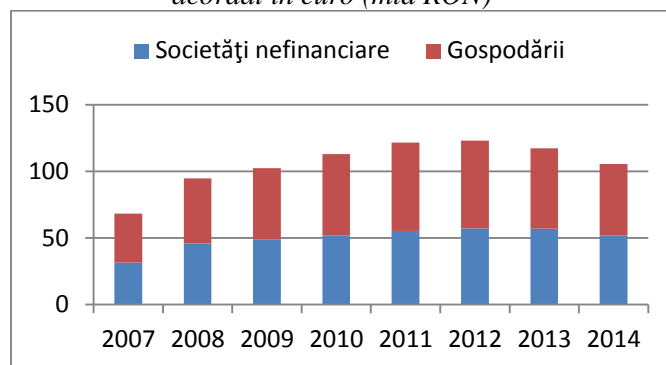
Grafic.3. – Evoluția volumului creditului acordat gospodăriilor în lei și a componentelor sale (mld RON)

Sursa: BNR

Principala componentă a creditului în lei, cel acordat gospodăriilor, a intrat pe un trend descrescător începând cu octombrie 2008, la o luna după falimentul băncii americane Lehman Brothers. Componentele sale sunt creditul de consum, creditul imobiliar și cel pentru alte scopuri. Creșterea soldului creditului gospodăriilor este dată de relansarea creditului imobiliar în lei odata cu programul „Prima casă”.

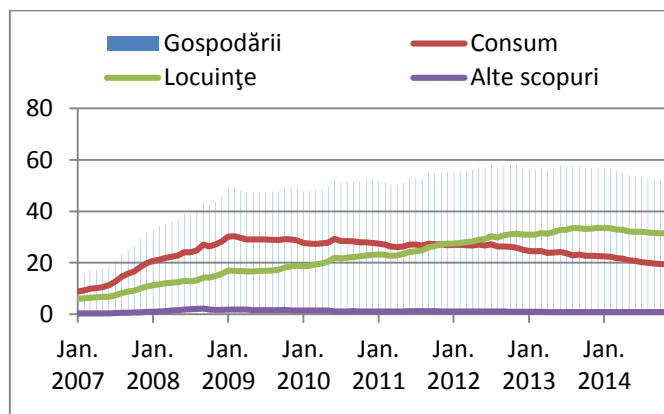
Grafic.4. – Evoluția volumului creditului acordat în euro (mld RON)

Sursa: BNR

Evoluția este diferită față de cea a creditului în lei, volumul acestuia majorându-se constant până în 2012, pentru ca apoi să se înscrie pe o traiectorie descrescătoare.

Grafic.5. – Evoluția creditului acordat gospodăriilor în euro și a componentelor sale (mld RON)

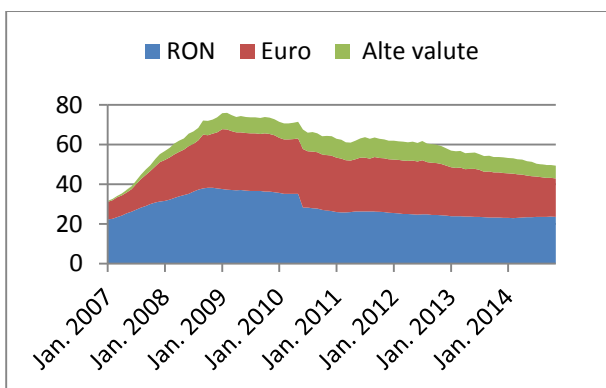
Sursa: BNR

Similar celui în lei, creditul de consum acordat în moneda unică se află în scădere începând cu

anul 2008. Astfel, avansul creditării în euro este susținut de cererea pentru credite imobiliare.

În continuare vom analiza dinamica principalelor două tipuri de credite contractate de gospodării: cele de consum și cele imobiliare, în funcție de moneda în care au fost contractate.

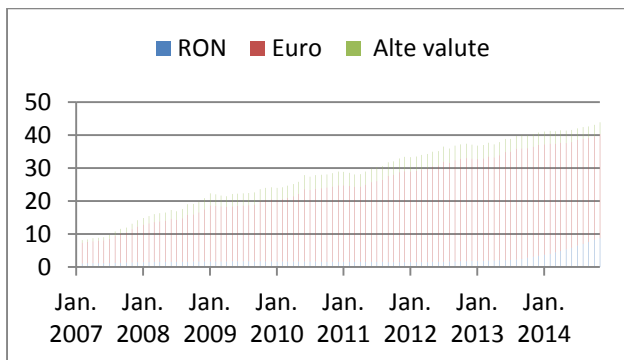
Grafic.6. – Evoluția creditului de consum pe tipuri de monedă (mld RON)

Sursa: BNR

Soldul acestui tip de credite a înregistrat o contracție semnificativă din 2008 până în prezent, de aproximativ 30%. Putem pune asta pe seama atât pe reducerea apetitului la risc al instituțiilor de credit, dar și pe scăderea bonității clienților. Dacă în 2007 aproximativ 70% din creditele de consum erau în moneda națională, în prezent ponderea acestora a scăzut sub 50%.

Grafic.7. – Evoluția creditului imobiliar pe tipuri de monedă (mld RON)

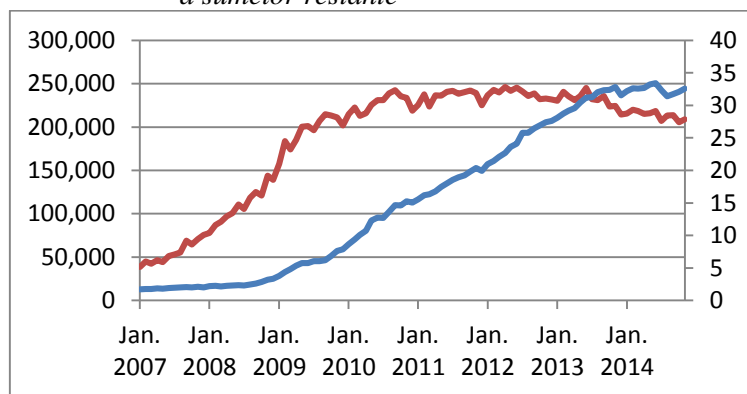
Sursa: BNR

În trecut, cea mai mare pondere a creditului imobiliar a fost contractată în euro, urmată de

alte valute și în final de moneda națională. Observăm creșterea pe care o are creditul în lei în detrimentul celui în valută de la jumătatea anului 2013. Așa cum am mai amintit, aceasta este susținută de programul „Prima casă”.

Dacă până acum am pus accent pe cantitatea sumelor acordate de bănci, în continuare vom prezenta câțiva indicatori ce reflectă calitatea creditelor.

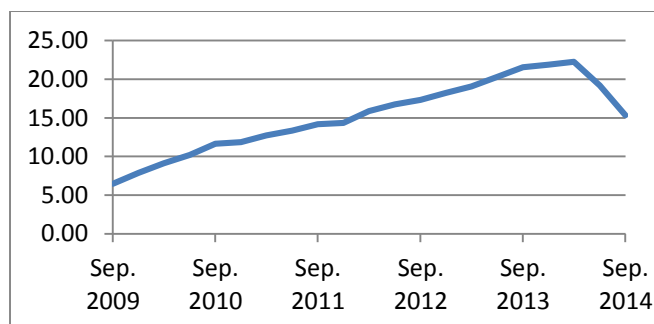
Grafic.8.- Dinamica debitorilor cu restante și a sumelor restante

Sursa: BNR

Axa din stânga cuprinde scala pentru numărul de debitori cu restante, iar cea din dreapta sumele restante (milioane lei). Observăm o dinamică îngrijorătoare: de-a lungul unei perioade de 7 ani numărul persoanelor ce nu au putut să facă plata la timp a sumelor către bănci a crescut de 5 ori, iar de la restante de aproximativ 1,7 milioane în 2007 sistemul bancar a ajuns în prezent la sume ce depășesc 32 milioane lei.

Grafic.9.- Rata creditelor neperformante

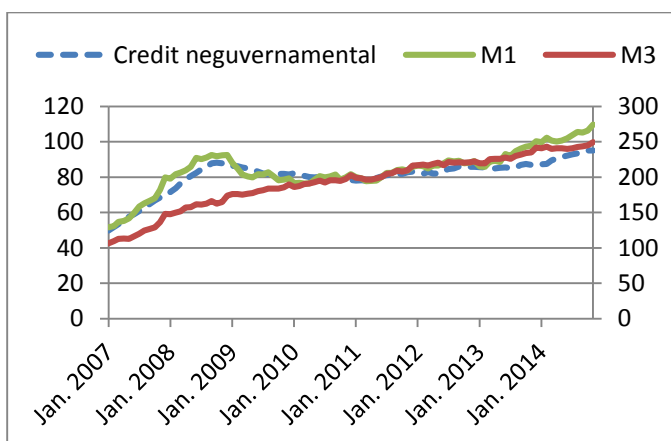
Sursa: BNR

Astfel, rata creditelor neperformante a ajuns la jumătatea anului trecut să depășească 20% din

totalul creditelor . Practic, 1 din 5 credite acordate în sistemul bancar înregistra restanțe mai mari de 90 de zile sau falimentul debitorului. Scăderea de la finalul anul trecut este datorată presiunilor făcute de BNR pentru scoaterea neperformanțelor din bilanțul băncilor și relansarea acordării de credite noi.

Am argumentat la începutul analizei importanța canalului creditului pentru transmiterea în economia reală a politicii monetare de către o bancă centrală. În continuare vom arăta eficiența principalelor instrumente folosite de BNR pentru controlul activității de creditare.

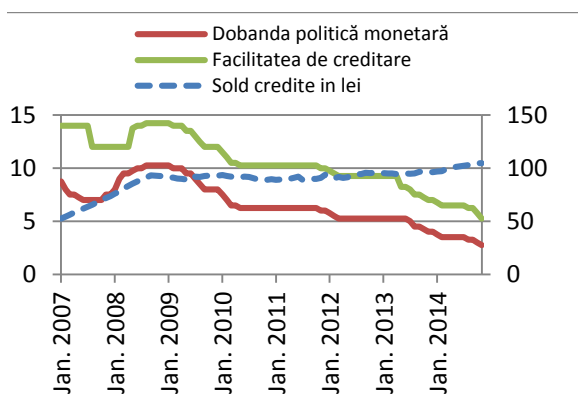
Grafic.10.- Agregatele monetare și creditul neguvernamental(mld RON)

Sursa: BNR

M1 reprezintă masa monetară în sens restrâns, agregatul aflat sub controlul direct al băncii naționale, în timp ce M3 cuantifică întreaga cantitate de bani din economie. Axa stângă corespunde volumului creditului și M1, iar cea din dreapta lui M3. Observăm corelația puternică între aceste variabile, mai ales între M1 și volumul creditului. O dinamică îngrijorătoare apare însă în 2012 și persistă până la finalul lui 2014: în ciuda creșterii masei monetare de către banca centrală, creditul neguvernamental scade. Acest lucru arată deficiențe în funcționarea acestui canal.

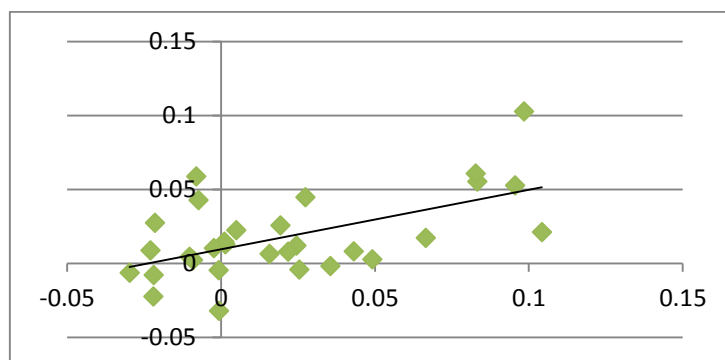
Grafic.11.- Ratele dobânzii(%) și soldul creditelor(mld RON)

Sursa: BNR

Însă nu doar cantitatea de bani afectează volumul creditelor, ci și prețul lor. Observăm că în 2007 Banca Națională a României decide să micșoreze ratele dobânzii, alimentând creșterea creditului aflat deja în plină expansiune. Mai apoi, pe o perioadă de 4 ani începând din 2009, volumul rămâne aproximativ constant, în ciuda eforturilor BNR de a îl majora prin scăderea ratelor dobânzii. Și acest aspect susține existența unor probleme în eficiența acestui mecanism al politicii monetare.

Grafic.12.- Creșterea economică și creditul(% QoQ)

Sursa:BNR, INSSE

Pentru a înțelege mai bine importanța creditării în economie, analizăm graficul de mai sus. Acesta surprinde modificarea de la un trimestru la altul a soldului creditului ca variabilă explicativă pentru creșterea economică trimestrială. Observăm ce între cele două serii există o relație directă. Astfel, datele istorice susțin ideea că o încurajare a creditării stimulează creșterea economică.

Concluzionăm că pe parcursul ultimilor 7 ani, dinamica soldului creditului și a componentelor sale a suferit modificări atât din punct de vedere al monedei în care a fost acordat, dar și al utilizării acestuia. Creditul imobiliar în lei a fost relansat începând cu 2013, în timp ce stocul creditului de consum este în continuă scădere din 2009. Căutând o alternativă mai puțin riscantă de a plasa resursele, de la începutul crizei băncile au crescut de 4 ori soldul creditelor acordate administrației publice.

Deoarece între soldului creditului și creșterea economică există o relație directă, Banca Centrală

încearcă să stimuleze creditarea prin diminuarea dobânzilor, creșterea masei monetare și prin încurajarea curățării bilanțurilor de credite neperformante. Climatul economic recent arată însă că politica monetară convențională nu are întotdeauna rezultatele scontate.

Bibliografie

- 1) Friedman, Milton(1968), „The Role of Monetary Policy”, The American Economic Review, No.1, Volume LVIII*
- 2) Mishkin, Frederic(2004), ”The Economics of Money, Banking, and Financial Markets”, Ed. Pearson*

Curba Beveridge în România și Uniunea Europeană

Ștefania Tatu
Iustina Tăbîrțoiu

În a doua parte a acestui buletin, vom analiza curba Beveridge pentru România și Uniunea Europeană.

Curba Beveridge ilustrează relația dintre rata locurilor de muncă vacante (măsurată ca raport între numărul de locuri de muncă vacante și forța de muncă) și rata șomajului (măsurată ca raport între numărul șomerilor definiți conform Biroului Internațional al Muncii în intervalul de vârstă 15-74 ani și forța de muncă) și reprezintă unul dintre principalele instrumente folosite în evaluarea compatibilității dintre cererea și oferta pe piața muncii. Eficiența funcționării acestei piețe se poate evidenția prin următoarele mișcări ale curbei:

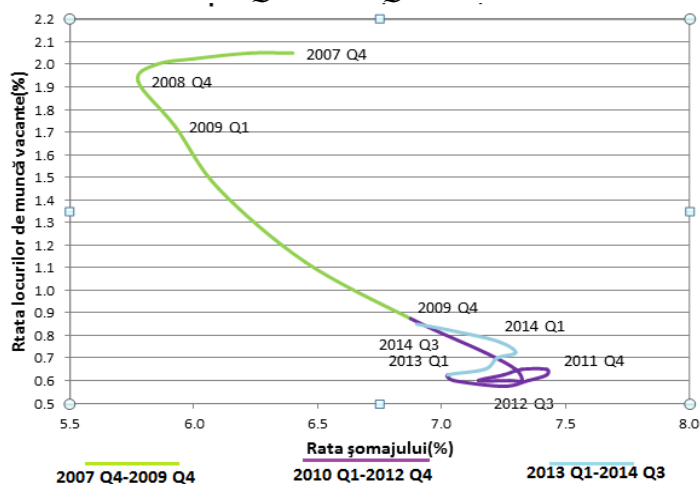
- Mișcări de-a lungul curbei: determinate de evoluțiile ciclice ale economiei;
- Deplasări ale curbei către interior sau exterior: determinate de factori structurali (incompatibilitate între locurile de muncă disponibile și pregătirea șomerilor).

Vom analiza curba Beveridge pentru cazul României și al Uniunii Europene (UE) folosind datele trimestriale furnizate de Eurostat cu privire la numărul locurile de muncă vacante și la nivelul șomajului pentru perioada 2007 Q4 – 2014 Q3.

Perioada în care vom realiza analiza a fost împărțită în 3 subperioade, după cum urmează:

- 2007-2009: perioada în care criza s-a manifestat cel mai sever;
- 2010-2012: perioada în care o parte din economiile europene au început să își revină după criză;
- 2013-2014: perioada în care economia și-a reluat trendul ascendent.

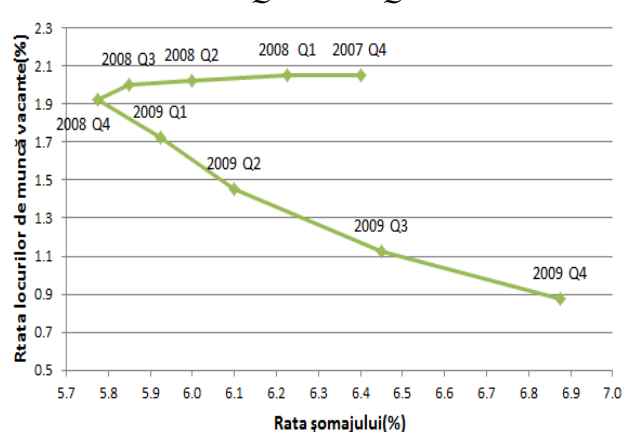
Grafic 1. Curba Beveridge România în perioada 2007 Q4 – 2014 Q3

Sursa: Eurostat

Așa cum arată Graficul 1, în perioada 2008-2014 rata șomajului (R_s) a fluctuat între un minim de 5,8% și un maxim de 7,4%, iar rata locurilor de muncă vacante (R_v) între 0,6% și 2,1%.

Grafic 2. Curba Beveridge România în perioada 2007 Q4 – 2009 Q4

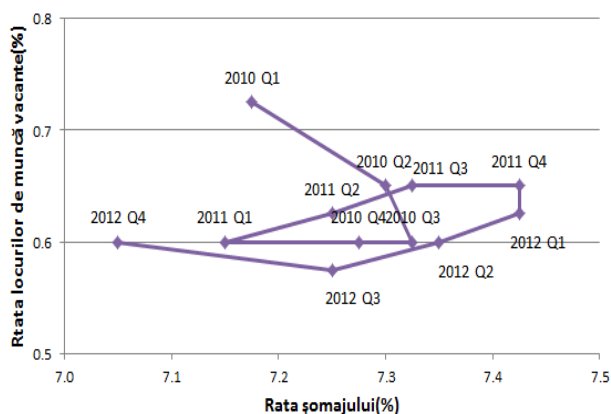

Sursa: Eurostat

Analizând Graficul 2, observăm că indicatorii au fluctuat destul de mult, ceea ce ilustrează impactul crizei economice asupra pieței forței de muncă. Până la finele anului 2008 participarea pe piața muncii s-a îmbunătățit concretizându-se în

scăderea R_s cu menținerea aproape a aceluiași nivel al R_v . Curba Beveridge s-a deplasat spre stânga în fiecare trimestru din 2008. Aceasta s-a datorat unei bune compatibilități între locurile de muncă vacante și numărul de șomeri, dar și creșterii productivității, România încă înregistrând ritmuri substanțiale de creștere a PIB, deși pe plan internațional se declanșase un semnal al manifestării unei crize economice (încă din 2007-2008). Începând cu trimestrul al patrulea din 2008 R_s s-a majorat în timp ce R_v s-a diminuat ca efect al trecerii economiei României de la o stare de prosperitate la recesiune datorată crizei financiare. În termenii specifici Curbei Beveridge a avut loc o deplasare spre dreapta dar pe aceeași curbă.

Grafic 3. Curba Beveridge România în perioada 2010 Q1 – 2012 Q4

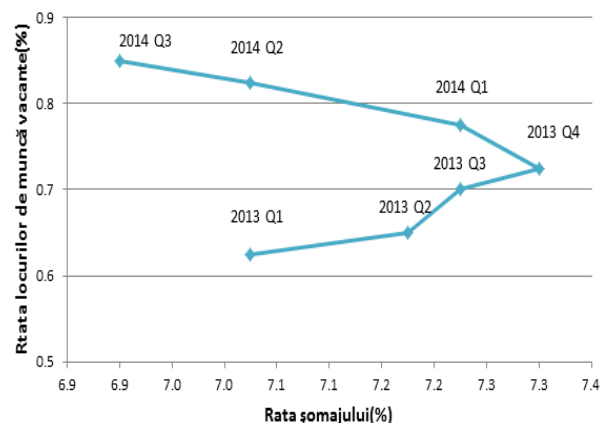

Sursa: Eurostat

Analizând Graficul 3 observăm că se continuă evoluția celor doi indicatori până în 2010 Q3 ca efect al scăderii activității economice. Din trimestrul menționat până în 2012 Q3 au loc deplasări spre interior ale Curbei Beveridge (nivelul R_v a fost mai mare în 2011 Q3 decât în 2010 Q3, respectiv 2012 Q2 la R_s aproape identice). Acestea evidențiază o asimetrie între cererea și oferta de forță de muncă care se poate datora sistemului de acordare a indemnizațiilor de șomaj (care poate încuraja menținerea nivelului șomajului) sau procesului de „matching” (potrivire)-calificări inadecvate pentru ocuparea locurilor de muncă. Al patrulea trimestru din 2012 evidențiază perioada de expansiune a economiei României. Ajustarea macroeconomică a avut și implicații sociale, creșterea flexibilității pieței muncii și a salariului

minim au determinat micșorarea ratei șomajului și creșterea locurilor de muncă.

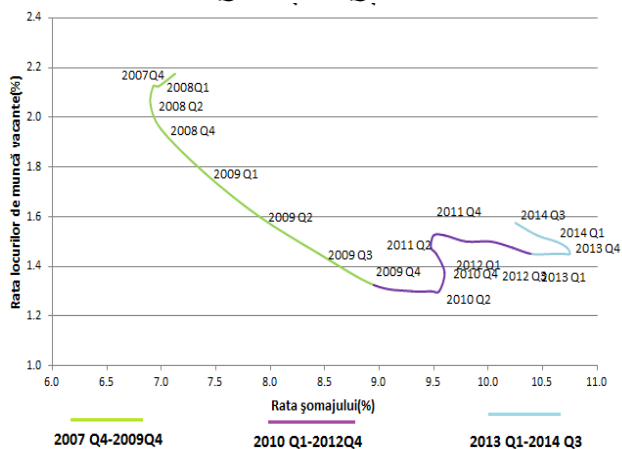
Grafic 4. Curba Beveridge România în perioada 2013 Q1 – 2014 Q3

Sursa: Eurostat

Conform Graficului 4 și Graficului 1 pe parcursul anului 2013 Curba Beveridge se deplasează spre exterior într-o perioadă caracterizată de creștere economică ca sugerând un grad de ineficiență în funcționarea pieței muncii. Acest aspect este corectat începând cu anul 2014. În trimestrul al treilea cei doi indicatori studiați ajung la aproximativ același nivel înregistrat în 2009 Q4. Putem afirma că în patru ani am recuperat foarte puțin din pierderile datorate crizei economice. Pentru a atinge nivelul de dinaintea acesteia ar fi necesare măsuri care să reducă barierele în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă și politici active pe piața muncii care să motiveze ocuparea unui loc de muncă.

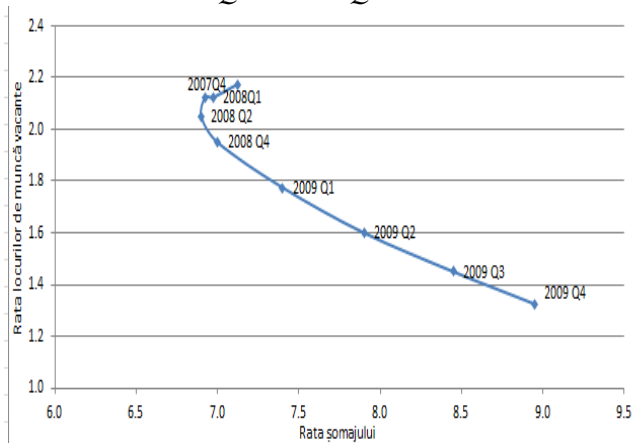
Grafic 5. Curba Beveridge UE în perioada 2007 Q4 – 2014 Q3

Sursa: Eurostat

Din Graficul 5 se poate observa că înainte de declanșarea crizei economice R_v atingea un nivel de 2,2%, iar $R_ș$ era aproximativ 7%. Declanșarea crizei a condus la înrautățirea acestor indicatori, la sfârșitul lui 2014 la nivelul UE înregistrându-se un nivel al R_v de 1,6% și $R_ș$ de peste 10,5%.

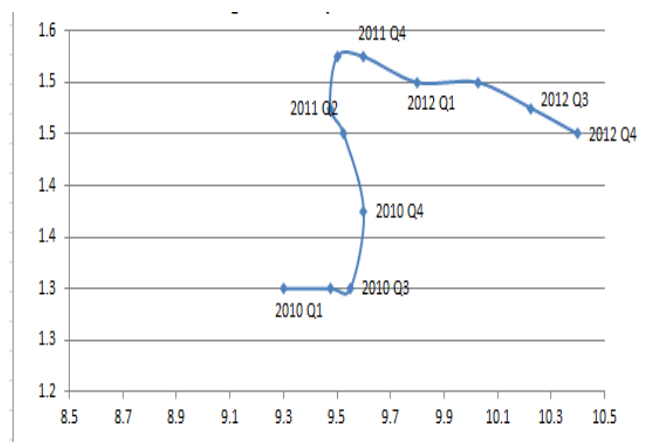
Grafic 6. Curba Beveridge UE în perioada 2007 Q4 – 2009 Q4

Sursa: Eurostat

De asemenea, se poate observa că în perioada 2007-2009 au avut loc mișcări în jos de-a lungul curbei datorită scăderii ratei locurilor de muncă vacante și creșterii ratei șomajului pe fondul reducerii activității economice ca urmare a contracției economiei. În perioada de criză nu au fost create locuri noi de munca, ba mai mult o parte din cele existente au fost desființate, astfel ca numărul șomerilor a crescut.

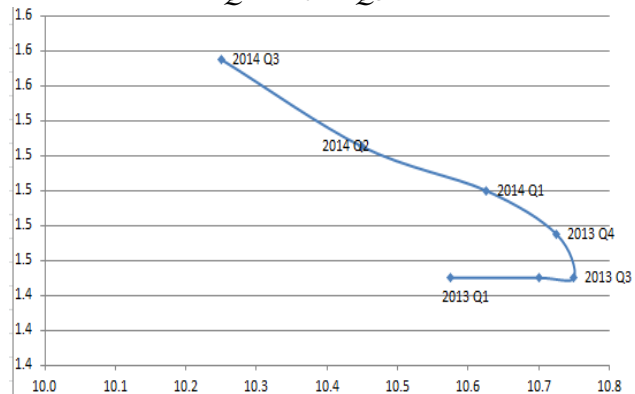
Grafic 7. Curba Beveridge UE în perioada 2010 Q1 – 2012 Q4

Sursa: Eurostat

În perioada 2010-2012 se poate observa mișcări către exteriorul a curbei Beveridge ca urmare a incompatibilității între locurile de muncă disponibile și formarea profesională a șomerilor, dar și ca urmare a structurii forței de muncă și a factorilor structurali (productivitatea muncii și reprofilierea angajaților).

Grafic 8. Curba Beveridge UE în perioada 2013 Q1 – 2014 Q3

Sursa: Eurostat

Analizând perioada 2013-2014 se poate observa o creștere a ratei locurilor de muncă vacante care a condus la o reducere a ratei șomajului pe fondul redresării activității economice. Acest lucru a determinat sporirea oportunităților de angajare la nivelul Uniunii Europene.

Analizând Graficul 1 și Graficul 5 putem observa că în perioada 2007 Q4-2009 Q4 atât în Uniunea Europeană cât și în România s-a constatat același trend de scădere a flexibilității pieței muncii dar cu

o creștere a ratei șomajului mai acută la nivelul UE. În următorul interval de timp, Curbele Beveridge au evoluat diferit: în România tendința a fost de deplasare spre interior pe când în UE 27 această tendință nu se mai păstrează începând cu 2011 Q4. În intervalul 2013 Q1-2014 Q3, în timp ce UE a înregistrat aproximativ același nivel al R_v de la finele anului 2009 dar însoțită de o R_s mai mare cu 1,5 p, România a reușit în patru ani revină la valorile din 2009.

În contextul crizei piața muncii a avut de suferit. Pentru a se redresa au fost promovate și implementate politici care au avut în vedere atingerea unui echilibru între oferta și cererea de muncă, modernizarea și consolidarea instituțiilor care guvernează piața muncii, eliminarea obstacolelor din calea mobilității muncii, adaptarea participanților, lucrători și firme, la schimbările economice și sociale.